

Jenna Tuominen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Humanistisen alan

ammattikorkeakoulututkinto

Tulkki (AMK) Viittomakieli ja tulkkauk-

Opinnäytetyö, 2019

TUETTU KIRJOITTAMINEN

TIETOA PUOLESTA SEKÄ VASTAAN AIHEESTA TUETTU
KIRJOITTAMINEN KOMMUNIKOINTIMENETELMÄNÄ

TIIVISTELMÄ

Jenna Tuominen

Tuettu kirjoittaminen – Tietoa puolesta sekä vastaan aiheesta tuettu kirjoittaminen kommunikointimenetelmänä

Sivut 38

Kevät, 2019

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tulkki (AMK)

Viittomakieli ja tulkkaus

Opinnäytetyön tavoitteena oli koota mahdollisimman kattava tietopaketti aiheesta tuettu kirjoittaminen. Tietopaketti oli tarkoitettu tulevalle puhevammaisten tulkille tai muulle puhevamma-alalla toimivalle henkilölle. Tavoitteena oli koota tietoa puolesta ja vastaan aiheesta tuettu kirjoittaminen kommunikointimenetelmänä sekä koota aiempia tutkimuksia aiheesta yhteen. Tavoitteena oli, että lukija saa mahdollisimman laajan käsityksen tuetun kirjoittamisen hyödyistä ja haitoista.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsiteltiin käsitteitä puhevamma, puhevammaisten tulkki sekä tuetun kirjoittamisen taustatietoa. Tuetun kirjoittamisen tietoperustassa syvennyttiin käsitteen avaamiseen ja tuettuun kirjoittamiseen kommunikointimenetelmänä. Lisäksi tietoperustassa käsiteltiin tuetun kirjoittamisen kohderyhmä sekä historia.

Opinnäytetyön menetelminä käytettiin argumentaatioanalyysia ja kirjallisuuskatsausta. Argumentaatioanalyysin avulla analysoitiin tuettua kirjoittamista koskevia kannanottoja. Kirjallisuuskatsauksen avulla kartoitettiin jo olemassa olevaa, pääosin suomalaista, tutkimustietoa aiheesta.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi tulevan puhevammaisten tulkin käyttöön tehty tietoon perustuva kooste tuetusta kirjoittamisesta. Opinnäytetyössä kirjoittaja ei itse ottanut kantaa tuettuun kirjoittamiseen kommunikointimenetelmänä vaan tarjosi lukijalle ne tutkimuksiin ja kannanottoihin perustuvat tiedot menetelmästä ja siitä käytävästä puolesta ja vastaan keskustelusta, mitä tällä hetkellä on tarjolla.

asiasanat: argumentaatioanalyysi, kannanotto, kirjallisuuskatsaus, puhevammaiset, tuettu kirjoittaminen

ABSTRACT

Jenna Tuominen

Facilitated communication – Information for and against about facilitated communication

Pages 38

Spring, 2019

Diakonia University of Applied Sciences

Degree Title Interpreter

Degree Programme Sign Language and Interpreting

The aim of the Bachelor's thesis was to collect a comprehensive information package about facilitated communication. The information package was intended for the interpreter for the speech impaired or any other person in the field of speech disability. The aim of the thesis was to collect information for and against about facilitated communication and gather previous studies about facilitated communication. The aim of the thesis was that the reader gets the widest understanding of benefits and disadvantages of facilitated communication.

The knowledge base of the thesis includes the background information of speech-impaired people, interpreters for the speech impaired and facilitated communication. The thesis includes a definition of facilitated communication and explains how facilitated communication is used as communication method. In addition, the knowledge base of the thesis includes the target group of facilitated communication and a history of facilitated communication.

The methods of the thesis were argumentation analysis and a systematic review. Argumentation analysis was used to analyze position statements of facilitated communication. The systematic review was used to survey already existing examinations.

The result of the thesis was an information-based compilation about facilitated communication. The thesis was written from the perspective of the future interpreter for the speech impaired. The author did not speak out on facilitated communication.

keywords: argumentation analysis, facilitated communication, position statement, speech-impaired people, systematic review

SELKOKIELINEN TIIVISTELMÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusohjelma: Viittomakieli ja tulkkaus

Tekijä: Jenna Tuominen

Opinnäytetyön nimi: Tuettu kirjoittaminen – Tietoa puolesta sekä vastaan aiheesta tuettu kirjoittaminen kommunikointimenetelmänä

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 38

Opinnäytetyön aiheena oli tuettu kirjoittaminen.

Tuettu kirjoittaminen tarkoittaa kirjoittamista, jossa toinen henkilö auttaa kirjoittajaa pitämään kättä paikallaan, kun kirjoittaja kirjoittaa.

Toinen henkilö voi pitää esimerkiksi kädestä, ranteesta tai hihasta kiinni.

Toinen henkilö ei saa kuitenkaan kirjoittaa toisen puolesta.

Tuetusta kirjoittamisesta on vähän tietoa.

Tuetusta kirjoittamisesta on myös erilaisia mielipiteitä.

Tämän takia opinnäytetyön tavoitteena oli kertoa tuetusta kirjoittamisesta.

Opinnäytetyössä kerrottiin taustatietoa tuetusta kirjoittamisesta.

Opinnäytetyössä kerrottiin mitä tuettu kirjoittaminen tarkoittaa ja kuinka tuettua kirjoittamista käytetään puheen sijaan.

Opinnäytetyössä kerrottiin kuka käyttää tuettua kirjoittamista ja millainen on tuetun kirjoittamisen historia.

Opinnäytetyössä kerrottiin mielipiteitä tuetusta kirjoittamisesta.

Mielipiteitä oli monenlaisia.

Opinnäytetyössä kerrottiin miksi jotkut pitävät tuettua kirjoittamista hyvänä asiana ja miksi jotkut pitävät tuettua kirjoittamista huonona asiana.

Opinnäytetyössä kerrottiin mitä tutkimuksia tuetusta kirjoittamisesta löytyy.

Opinnäytetyössä kirjoittaja ei kerro omaa mielipidettä tuetusta kirjoittamisesta.

Kirjoittaja kertoo tutkimuksista ja muiden mielipiteistä.

Lukija saa itse miettiä, mitä mieltä on.

asiasanat: argumentaatioanalyysi, kannanotto, kirjallisuuskatsaus, puhevammaiset, tuettu kirjoittaminen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	7
2. KESKEISET KÄSITTEET JA TAUSTATIEDOT	9
2.1 Puhevamma	9
2.2 Puhevammaisten tulkki	10
2.3 Tuettu kirjoittaminen – käsite	11
2.4 Tuettu kirjoittaminen – tekniikka	13
2.5 Tuettu kirjoittaminen – kohderyhmä	14
2.6 Tuettu kirjoittaminen – historia	17
3. PROSESSIN KUVAUS JA SOVELLETUT MENETELMÄT	19
3.1 Argumentaatioanalyysi tuetun kirjoittamisen kannanotoista	19
3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimuksiin tuetusta kirjoittamisesta	20
4. TUTKIMUKSIA JA KANNANOTTOJA AIHEESTA	22
4.1 Tutkimustietoa Suomesta	22
4.2 Kannanottoja ulkomailta	25
4.3 Kannanottoja Suomessa	27
4.3.1 Organisaatiot kannanottojen takana	27
4.3.2 Kannanottojen pääteesit	28
4.3.3 Pääteesien perustelut	29
4.4 Salainen metsäni -elokuvan aiheuttamat kannanotot	31
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	34
6. LÄHTEET	35

1. JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on tuettu kirjoittaminen ja siitä tehdyt tutkimukset sekä kannanotot. Opinnäytetyössäni käytän menetelminä kirjallisuuskatsausta ja argumentaatioanalyysia. Kirjallisuuskatsaus avaa teoreettisen viitekehyksen. Kerron mitä tuettu kirjoittaminen tarkoittaa ja kuinka se käytännössä tapahtuu. Kerron tuetun kirjoittamisen kohderyhmän. Kuka käyttää tuettua kirjoittamista? Kuka on tukija ja kuka tuettava? Opinnäytetyössäni kerron myös tuetun kirjoittamisen historiasta sekä Suomessa, että ulkomailla.

Opinnäytetyössäni selvitän, millaista tutkimusta aiheesta löytyy ja minkälaisia menetelmiä tutkimusten tekoon on käytetty. Avaan tutkimusten pääteemat, tutkimuskysymykset ja tutkimustulokset. Pääosin keskityn suomalaisiin tutkimuksiin. Kansainvälisiä tutkimuksia aiheesta on tehty huomattavasti enemmän kuin suomalaisia. Muutamia suomalaisia tutkimuksia kuitenkin löytyy. Esimerkiksi Anna-Kaisa Sipilä (2009) on tehnyt tutkimuksen avustajien näkökulmista tuettua kirjoittamista kohtaan. Myös muutamia pro gradu -tutkielmia on tehty aiheesta. Esimerkiksi Akuliina Lehtonen (2016) on tutkinut asenteita tuettua kirjoittamista kohtaan internet-kirjoitusten leksikaalisten valintojen kautta. Ulla Ojalammi ja Marjatta Leppänen (2005) ovat myös tehneet aiheesta pro gradu -tutkielman nimellä Fakttaa, fiktiota vai filunkia. Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia tuettua kirjoittamista ja sitä kuka viestit todellisuudessa kirjoittaa, tuettua kirjoittamista avustava henkilö vai henkilö, joka käyttää tuettua kirjoittamista kommunikointikeinona. Avustajina toimivat erityiskoulun henkilökunta ja avustettavina, eli viestien kirjoittajina, sen oppilaat. Lähdehakuni perusteella tulkkauksen näkökulmasta tutkimuksia ei ole tehty.

Opinnäytetyöhöni olen kerännyt myös tuettua kirjoittamista käsitteleviä kannanottoja. Tuetusta kirjoittamisesta on virallisia kannanottoja sekä Suomesta että ulkomailta. Tarkoitukseni on argumentaatioanalyysin keinoin eritellä teksteistä puolesta ja vastaan olevia argumentteja ja etsiä niille perusteluita. Tarkoitus on itse pysyä objektiivisena ja tarjota lukijalle erilaisia näkökulmia aiheeseen.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen. Tuettu kirjoittaminen tuli uudestaan vahvasti esille tammikuussa 2017 julkaistun elokuvan *Salainen metsäni* myötä. *Salainen metsäni* käsittelee nuoren autistimiehen elämää ja ajatuksia. Päähenkilö käyttää yhtenä kommunikointikeinona tuettua kirjoittamista. Elokuvassa nähty tuettu kirjoittaminen jakoi sekä puhevamma-alan toimijoiden että tavallisten ihmisten mielipiteitä ja siitä kirjoitettiin näkyvästi esimerkiksi blogeissa ja lehtiartikkeleissa (ks. Pulliainen 2017; Satakunnan kansa 2017, Häkkinen 2017; Yle 2017, Kettunen 2017; Aviisi 2017).

Jokaisen puhevammaisten tulkkausalalla toimivan asiantuntijan olisi hyvä tietää, mitä tuettu kirjoittaminen on sekä käsitteenä että käytännössä. Tuetusta kirjoittamisesta on hyvin vähän suomenkielistä tietokirjallisuutta olemassa, joten opinnäytetyöni vastaa tähän tarpeeseen. Opinnäytetyöni antaa lähteisiin perustuvan kokonaiskatsauksen aiheeseen ja hyödyttää tulkkausalalan toimijoita.

2. KESKEISET KÄSITTEET JA TAUSTATIEDOA

2.1 Puhevamma

Puhevammaisen henkilö tarkoittaa kuulevaa ihmistä, jolla on vaikeuksia tuottaa tai ymmärtää puhetta. Hän ei tule arjen kommunikointitilanteissa toimeen puheen avulla. Puhevammaisella henkilöllä on usein myös lukemisen ja kirjoittamisen ongelmia. Puhevamma voi olla synnynnäinen, esimerkiksi kehitysvamman aiheuttama, tai syntyä äkillisesti esimerkiksi onnettomuuden seurauksena. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus?)

Puhe- ja kommunikaatiovaikeudet liittyvät usein aivojen ja keskushermoston toiminnan puutteeseen, vammoihin tai sairauksiin. Aivojen kehitykselliset häiriöt voivat aiheuttaa eriasteisia puhevammoja, jolloin puheen tuotto, ymmärtäminen ja vuorovaikutus ihmisten kanssa vaikeutuvat. Synnynnäisiä eli kehityksellisiä puhe- ja kommunikaatiovaikeuksia esiintyy esimerkiksi autismikirjon häiriöissä, CP-vammaisuudessa, kehitysvammaisuudessa ja kielellisessä erityisvaikeudessa. Myöhemmällä iällä syntynyttä puhevammaa tavataan esimerkiksi henkilöillä, jotka ovat sairastuneet aivoverenkierron häiriöihin, keskushermoston sairauksiin tai eteneviin muistisairauksiin. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Vaikka henkilö ei kykenisi ilmaisemaan itseään puheella, se ei tarkoita, että hänellä ei olisi mitään sanottavaa. On tärkeää, että myös tällaiselle henkilölle etsitään kommunikointikeino, jolla hän voi ilmaista itseään puheen sijaan. Esimerkiksi haastava käyttäytyminen johtuu hyvin usein siitä, että henkilö ei pysty ilmaisemaan itseään ja kertomaan esimerkiksi pahasta olostaan, kivustaan tai muista tarpeistaan. Koska kommunikaatio ei toimi, jäävät sekä positiiviset, että negatiiviset asiat tulematta esille. (Laurinkari, Saarinen, Kärnä & Besio-Laurens 2014, 16.)

2.2 Puhevammaisten tulkki

Puhevammaisten tulkki varmistaa, että puhevammainen henkilö voi osallistua kommunikointiin muiden ihmisten kanssa. Puhevammaisten tulkki tulkkaa puhevammaisen henkilön ilmaisut puhutulle kielelle. Lisäksi hän tarvittaessa mukauttaa keskustelukumppanin ilmaisut niin, että puhevammainen henkilö ymmärtää ne. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Tulkkauspalvelu.)

Suomessa puhevammaisten tulkiksi voi kouluttautua kahdella eri tavalla, ammattikorkeakoulussa tai erikoisammattitutkinnolla. Ammattikorkeakoulussa tutkinto on Tulkki (AMK) ja sen voi suorittaa Diakonia-ammattikorkeakoulussa tai Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Diakonia-ammattikorkeakoulusta ensimmäiset puhevammaisten tulkit valmistuivat keväällä 2015. Humanistisessa ammattikorkeakoulussa uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön vasta syksyllä 2018. Kyseessä on siis hyvin nuori AMK-tutkinto. (Puhevammaistentulkit.fi. Puhevammaistentulkki. Koulutus.)

Puhevammaisten tulkiksi voi kouluttautua myös erikoisammattitutkinnolla. Pääsyvaatimuksena on sosiaali- ja/tai terveysalan ammatillinen tutkinto sekä riittävä työkokemus puhevamma-alalta tai jokin muu pitkäaikainen kokemus puhevammaisten kanssa kommunikoimisesta. Hakijat valitaan todistusten ja haastattelujen perusteella, kun taas ammattikorkeakouluun on erilliset pääsykokeet. (Livia.fi. Tutkinto. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto.)

Puhevammainen henkilö saa puhevammaisten tulkin yleensä Kelan kautta. Tulkkia voi käyttää monessa eri tilanteessa, esimerkiksi työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, harrastamiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Tulkkaukseen ei kuitenkaan kuulu muiden palveluiden järjestäminen, esimerkiksi henkilökohtaisen avun järjestäminen. Puhevammaisella henkilöllä on oikeus saada tulkkausta 180 tuntia vuodessa. Jos tulkkausta tarvitsee enemmän, lisätuntien hakeminen on mahdollista. Tulkkauspalvelun käyttö on asiakkaalle maksutonta. (Kela.fi. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu.)

Tulkkausta määrittää tulkkauspalvelulaki 133/2010. Lain tarkoitus on edistää vammaisen henkilön tasa-arvoa yhteiskunnassa. Tulkkauspalvelun saamiseksi on tiettyjä edellytyksiä. Henkilön tulee kyetä ilmaisemaan tahtoaan tulkin välityksellä, sekä hänellä tulee olla käytössään toimiva kommunikointikeino. (L 133/2010.)

Koska puhetta ei voi välttämättä käyttää, käyttävät puhevammaiset henkilöt AAC-keinoja (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Tulkkauspalvelu). AAC-lyhenne tulee englannin kielen termistä augmentative and alternative communication, joka tarkoittaa suomeksi puhetta tukevaa ja/tai korvaavaa kommunikointia. (Asha.org. Public Speech Disorder. AAC.)

AAC-keinoilla puhetta tuetaan, täydennetään tai jopa korvataan kokonaan. AAC-keinoja voivat olla esimerkiksi tukiviittomat, kuvat tai blisskieli. Joihinkin AAC-menetelmiin tarvitsee apuvälineen, esimerkiksi puhelaitteen, kommunikaatiokansion, kommunikointitaulun tai kommunikointiohjelman. Myös kirjoittamista ja piirtämistä voi käyttää AAC-keinona. Samoin kuin viestimisessä yleensä, myös ilmeet ja eleet ovat tärkeitä. Yleensä kehonkieli ja sanaton ilmaisu korostuvat entisestään kommunikoidessa puhevammaisen henkilön kanssa. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi eli AAC.)

2.3 Tuettu kirjoittaminen – käsite

Tuettu kirjoittaminen on viestintäkeino, jossa puhevammaisen henkilö kirjoittaa viestejä käyttäen toisen henkilön fyysistä tukea apunaan. Avustava henkilö voi kannatella esimerkiksi puhevammaisen henkilön kättä, sormeja tai olkavartta. (Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Tuettu kirjoittaminen.)

Tuettu kirjoittaminen on keskustelua herättävä aihe. Se on menetelmä, jonka toimivuudesta on kiistelty ja kiistellään edelleen sekä Suomessa että ulkomailla (Laurinkari ym. 2014, 24). Jo pelkkä käsitteen avaaminen on hieman hankalaa, sillä tuetusta kirjoittamisesta puhutaan monella eri termillä. Koska termit eroavat toisistaan, saattavat ne aiheuttaa kuulijassa hieman erilaisia mielikuvia. Eri aikakausina on myös käytetty eri termejä. Itse käytän opinnäytetyössäni termiä tuettu

kirjoittaminen, sillä minusta se on sanana neutraali, mutta kuitenkin kuvaava. Muita termejä, joita tuetusta kirjoittamisesta käytetään rinnakkain ovat tuettu kommunikointi, tuetun kommunikoinnin harjoittelutekniikka, fasilitointi ja fasilitoitu kommunikaatio (Laurinkari ym. 2014, 24).

Fasilitointi on termi, jota alettiin käyttää Suomessa 1990-luvun alkupuolella. Termi on käännös englannin termistä *facilitated communication*. *Facilitate*-sanana suora käännös on *helpottaa*. 2000-luvun alussa termi korvattiin tuettu kommunikointi -termillä. (Laurinkari ym. 2014, 25.) Termiä fasilitoida ei löydy Tieteen termipankista (Tieteen termipankki). Sivistyssanakirja taas tunnistaa sanan *fasilitoida* ja kääntää sen puhekielelle sanoiksi *helpottaa, edistää ja auttaa* (Suomisanakirja).

Tuettu kommunikointi on käsitteenä laajempi kuin tuettu kirjoittaminen. Tuettu kirjoittaminen tarkoittaa nimenomaan kommunikaatiota, joka tapahtuu kirjoittamalla. Tuettu kommunikointi taas voi viitata kommunikaatioon, jossa käytetään esimerkiksi myös kuvia. Tuetun kommunikoinnin harjoittelutekniikka -termi taas korostaa nimenomaan kirjoittamisen harjoittelua tuen avulla. Tavoitteena on tuen asteittainen vähentyminen ja se, että henkilö lopulta kirjoittaisi itse. (Laurinkari ym. 2014, 25.)

Lukemani perusteella kaikkia edellä mainittuja termejä käytetään edelleen. Huomasin kuitenkin lähteitä lukiessani, että fasilitoida-sanan käyttö on vähentynyt, mitä lähemmäs nykyhetkeä tullaan. Lähteissä, jotka on kirjoitettu 2000-luvun alussa, esiintyy hyvin vahvasti termi fasilitoida, kun taas lähteissä, jotka on kirjoitettu vain muutama vuosi sitten, esiintyy useimmiten termit tuettu kirjoittaminen tai tuettu kommunikointi. Esimerkiksi Papunetissä, jonka sivut on päivitetty vuonna 2017, esiintyy termi tuettu kirjoittaminen. Fasilitointi-termi mainitaan Papunetin sivuilla vain sulkeissa. Kuitenkin edelleen kaikkia termejä käytetään jonkin verran ja varsinkin arkipuheessa käsitteet menevät helposti sekaisin.

2.4 Tuettu kirjoittaminen – tekniikka

Tuetun kirjoittamisen osapuolet ovat kommunikoiva henkilö ja häntä avustava henkilö, esimerkiksi autistinen henkilö ja puhevammaisten tulkki. Avustavan henkilön tehtävä on vakauttaa kommunikoivan henkilön kättä eli antaa hänelle fyysistä tukea, jotta kirjoittaminen onnistuisi. Avustava henkilö ei saa ohjailla tai oikeista käden liikkeistä. Fyysistä tukea on tarkoitus antaa vain sen verran kuin kommunikoiva henkilö sitä tarvitsee. Fyysistä tukea pyritään vähentämään asteittain ja tarkoitus on, että siitä luovutaan lopulta kokonaan. (Ojalampi & Leppänen 2005, 16-18.)

Tuetun kirjoittamisen menetelmän kehittäjän Rosemary Crossleyn ajatus siitä, kuinka tuen vähentäminen tapahtuu:

1. tuki kädessä
2. tuki keipissä (avustava henkilö pitää kiinni keipin toisesta päästä ja kommunikoiva henkilö keipin toisesta päästä)
3. tuki ranteessa
4. tuki kyynärvarressa
5. tuki hihassa
6. tuki olkavarressa
7. käden paino tai puristus olkapäästä
8. kevyt kosketus olkapäässä
9. fyysinen kosketus johonkin muuhun kohtaan vartalossa
10. itsenäinen kirjoittaminen ilman fyysistä kosketusta

Ajatus on, että tuki on aluksi voimakasta ja avustava henkilö pitää kommunikoivan henkilön kädestä kiinni. Kun tuen tarve vähenee, eli kommunikoivan henkilön käsi vakautuu, voi avustava henkilö myös höllentää tukea. Fyysistä tukea vähennetään asteittain, jolloin ensin tuetaan voimakkaasti koko kättä, sen jälkeen esimerkiksi pelkkää rannetta, kunnes saavutetaan kohta, jossa kommunikoiva henkilö tarvitsee enää pienen kosketuksen olkapäähän suoriutuakseen itsenäisesti kirjoittamisesta. Tarkoitus on, että lopulta fyysistä tukea ei tarvita, vaan henkilö kirjoittaa itse. (Ojalampi & Leppänen 2005, 16-18.)

Tuettu kirjoittaminen vaatii aikaa ja harjoittelua. Monelle voi olla hämmentävää tai jännittävää pystyä ilmaisemaan itseään uudella tavalla. Joskus kommunikoiva henkilö voi aluksi vastustaa tai jopa kieltäytyä menetelmästä kokonaan. Yleensä sitkeä harjoittelu auttaa. Selkeät tehtävät auttavat ja yleensä spontaaniin keskusteluun päästään vasta myöhemmin, kun tekniikka on kommunikoivan henkilön hallussa. (Sipilä 2009, 19-21.)

Vaikka tuetun kirjoittamisen fyysinen tekniikka olisi oikea, vaikuttavat sen onnistumiseen myös ympäristötekijät sekä psyykkiset asiat. Vuonna 2014 julkaistu tutkimus *Tuettu kirjoittaminen autistisen henkilön kommunikoinnin keinona* kuvaa tuettua kirjoittamista edistävät ja estävät tekijät. Esimerkiksi rauhallinen ympäristö, jossa on vähän ärsykejä edistää tuetun kirjoittamisen onnistumista. Samoin asiakkaan mieliala voi olla edistävää tai estävää. Jos asiakkaalla on haastava kausi tai hän ei ole yhteistyökykyinen, tuettu kirjoittaminen ei onnistu samalla tavalla kuin jos asiakas on virkeä ja hyväntuulinen. (Laurinkari ym. 2014, 41.)

Henkinen tuki on yhtä tärkeä kuin fyysinen tuki tuetussa kirjoittamisessa. Henkinen tuki tarkoittaa luottamusta kommunikoivan ja kommunikoinnissa avustavan henkilön välillä. Luottamuksellinen suhde syntyy yleensä vain ajan kanssa. Tuettu kirjoittaminen ei onnistu välttämättä vieraan henkilön kanssa. (Laurinkari ym. 2014, 41.) Käsittelen seuraavassa luvussa tuetun kirjoittamisen kohderyhmää. Tämä luku avaa enemmän syitä, miksi henkinen tuki on esimerkiksi autistiselle henkilölle tärkeää fyysisen tuen rinnalla.

2.5 Tuettu kirjoittaminen – kohderyhmä

Tuettua kirjoittamista käyttävät pääasiassa autismikirjoon kuuluvat henkilöt sekä CP-vammaiset henkilöt. Menetelmää käyttävien kohderyhmään kuuluu myös muita henkilöitä, mutta tässä opinnäytetyössä käyn läpi nämä kaksi suurinta vammaryhmää. Tietoisuus vammaryhmien erityispiirteistä auttaa ymmärtämään, miksi heidän kanssaan käytetään tuettua kirjoittamista ja mikä merkitys fyysisellä ja henkisellä tuella on tuetussa kirjoittamisessa.

Autismikirjon häiriö on aivojen neurobiologinen kehityshäiriö. Kehityshäiriö vaikuttaa ihmisen vuorovaikutustaitoihin sekä siihen, kuinka hän aistii ja kokee ympärillä olevan maailman. Useimmilla autismikirjon henkilöillä on aistisäätelyn liittyviä yli- tai aliherkkyyksiä. Ne voivat liittyä ääniin, hajuihin, makuihin, väreihin, valoon tai kosketukseen. Henkilöt ovat myös erityisen stressiherkkiä. Autismikirjoa esiintyy kaikkialla maailmassa, noin yhdellä prosentilla väestöstä. (Autismiliitto.fi. Autismikirjo.)

Autismikirjo on nimensä mukaisesti kirjo erillisiä diagnooseja. Autismikirjon diagnooseja ovat autismi, Aspergerin oireyhtymä, Rettin oireyhtymä, disintegratiivinen kehityshäiriö sekä epätyypillinen autismi. Vuonna 2022 autismikirjon erillisten diagnoosien tilalle on tulossa yksi kattodiagnoosi nimellä ”autismikirjon häiriö”. Diagnoosimuutoksista voi lukea enemmän esimerkiksi Autismi- ja Aspergerliiton sivuilta. (Autismiliitto.fi. Autismikirjo.)

Autististen henkilöiden suurimpia ongelmia ovat kommunikoinnin puutteellisuus, puheen ymmärtämisen ongelmat ja vaikeus ymmärtää, mihin kommunikointia ylipäättään tarvitaan. Yleensä autististen lasten puheen ja kielen kehitys on ikätovereita hitaampaa, eikä siinä ole näkyvissä normaalia puheen kehityksen kaarta. Noin puolet autistisista henkilöistä ei käytä elämänsä aikana puhetta lainkaan tai se jää hyvin rajalliseksi. Jos autistinen henkilö oppii puhumaan, on puhe yleensä monotonista ja puhetyyli muutenkin erikoinen. Kaikupuhe ja omien sanojen toistelu on yleistä. Puheen lisäksi autistisen henkilön on mahdollista oppia lukemaan ja kirjoittamaan. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2008.)

Kommunikointikeinon löytäminen on tärkeää. Jos henkilöllä ei ole omien kykyjen ja kehitystason mukaista keinoa kommunikoida, voi hänelle ajan myötä kehittyä psyykkisiä ongelmia. Myös haastava käyttäytyminen, esimerkiksi aggressiivisuus, voi johtua tehokkaan kommunikointikeinon puutteesta. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2008.)

Autismi- ja Aspergerliitto mainitsee yhtenä käytössä olevana menetelmänä tuetun kommunikoinnin harjoittelutekniikan. He mainitsevat myös termit fasilitointi ja FTC eli Facilitated Communication Training. Autismi- ja Aspergerliitto kertoo

tuetun kommunikoinnin harjoittelutekniikkaa käytettävän tarvittavan fyysisen ja/tai henkisen tukemisen takaamiseksi, jotta autistinen henkilö voisi tuetusti osoittaa kuvia, kirjaimia tai kirjoittaa kirjoituslaitteella. Tavoitteena on tuen asteittainen vähentäminen ja mahdollisen itsenäisen kommunikoinnin saavuttaminen. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2008.)

CP-vamma eli CP-oireyhtymä (engl. Cerebral Palsy) tarkoittaa sikiö- tai varhaislapsuudessa tapahtunutta pysyvää aivojen vauriota. Vaurio on tapahtunut aivojen liikettä säätelevälle alueelle, jonka takia joidenkin lihasryhmien käyttäminen normaalisti on hankalaa tai mahdotonta. CP-vamma voi vaihdella hyvinkin pienestä toimintarajoitteesta vaikeaan monivammaisuuteen. (CP-liitto.fi. Tietoa. Vammaryhmät. CP-vamma.)

CP-vamma jaetaan yleensä neljään eri CP-vammatyyppiin, joita ovat spastinen, dyskineettinen ja ataktinen CP-vamma sekä sekamuoto, jossa voi esiintyä samanaikaisesti useita edellä esitetyistä muodoista. Spastinen CP-vamma on yleisin CP-vammatyyppi, jota esiintyy noin 70 prosentilla CP-vammaisista. Oireisiin kuuluu kohonnut lihasjäykkyys, joka näkyy vaikeutena ja hitautena liikkua. Dyskineettista tai toiselta nimeltä atetoottista CP-vammaa esiintyy noin 10 prosentilla CP-vammaisista. Oireet liittyvät liikkeiden koordinoimisen vaikeuteen ja näkyvät tahattomina ja nopeina liikkeinä sekä vapinana. Ataktista CP-vammaa esiintyy noin 10 prosentilla CP-vammaisista. Ataktisen CP-vamman oireet liittyvät hienomotorisiin vaikeuksiin, tasapaino-ongelmiin ja alentuneeseen koordinaatiokykyyn. (Cerebralpalsyguide.com. Cerebral Palsy.)

CP-vamma on ensisijaisesti liikuntavamma, mutta siihen voi liittyä myös muita liitännäisoireita, kuten älyllisen kehityksen häiriöitä tai oppimisvaikeuksia. Myös näkö- ja kuulovaurioita esiintyy osalla CP-vammaisista. (CP-liitto.fi. Tietoa. Vammaryhmät. CP-vamma.)

CP-vamma voi aiheuttaa myös kommunikaatiovaikeuksia, koska lihasten epänormaali toiminta vaikuttaa myös puheen tuottoon tarvittavien lihasten liikkeisiin. CP-vammaisen henkilön puhe saattaa olla epäselvää, kankeaa tai puuromaista. Äänen tuotossa tai hengityksessä voi olla ongelmia, joka aiheuttaa äänen heikkoutta

ja hidastaa puhetta. Myös kuolaaminen, joka on yleinen oire CP-vammaisilla, saattaa vaikeuttaa puhumista. (Terveyskylä.fi. Lastentalo.fi. Tietoa lasten sairauksista. Liikuntavammaisuus. CP-vamma. Liitännäisongelmat).

2.6 Tuettu kirjoittaminen – historia

Tuettua kirjoittamista on alettu käyttää monissa eri maissa melko samoihin aikoihin. Lähteissä käytetään rinnakkain termejä tuettu kirjoittaminen ja tuettu kommunikointi, mutta lukemani perusteella tuettu kirjoittaminen on alkanut tuetusta kommunikoinnista ja edennyt tätä kautta tuettuun kirjoittamiseen. Alle olen tiivistänyt tuetun kirjoittamisen historian ja maininnut henkilöt, jotka useimmiten yhdistetään menetelmän kehittäjiksi.

Tuettua kirjoittamista on käytetty satunnaisesti 1960-luvulta lähtien, mutta systemaattisesti sitä on alettu käyttää kommunikoinnin tukena vasta 1970-luvulla. 1990-luvulla tuettua kirjoittamista on alettu tutkia laajemmin. (Sipilä 2009, 27.)

Tanskassa tuettua kommunikointia käytettiin 1960-luvulla jo ennen kuin menetelmällä oli edes nimeä. Menetelmän kehitti Sofie Madsen, joka oli keskittynyt autististen lasten opettamiseen. Yhdessä erään autistisen lapsen äidin, Else Hansenin, kanssa Madsen perusti erityiskoulun, jossa puhumattomien lasten kanssa käytettiin menetelmää, jossa lasta kevyesti tuettiin, jotta tämä pystyisi osoittamaan kuvia, esineitä jne. (Pukki & Andrews 2015, 11.)

Australiassa tuetun kommunikoinnin leviäminen alkoi 1970-luvun loppupuolella. Menetelmän kehitti Rosemary Crossley (Pukki & Andrews 2015, 11). Lukemani mukaan Crossley on yleisesti tunnetuin menetelmän kehittäjä. Crossleystä löytyy paljon lähdemateriaalia, kun taas esimerkiksi yllä mainituista Madsenista ja Hansenista ei juuri lainkaan.

Crossley työskenteli sairaalassa, jossa hän opetti monivammaisia lapsia. Crossley esitti väitteitä, että osalla lapsista olisi piileviä älyllisiä kykyjä ja kommunikaatiotaitoja, jotka hän pystyi saamaan esiin kehittämällään metodilla. (Pukki &

Andrews 2015, 11.) Tunnetuin Crossleyn tuetun kommunikoinnin tapaus liittyy yhteen häneen oppilaistaan, Anne McDonaldiin. Tapaus on osaltaan vaikuttanut paljon menetelmän julkisuuteen ja myös leviämiseen. (Pukki & Andrews 2015, 11.)

Lyhyesti kerrottuna, McDonald muutti Crossleyn luokse vuonna 1979. Viranomaiset ja McDonaldin vanhemmat vastustivat muuttoa, joten asiaa käsiteltiin oikeudessa. Oikeudessa McDonald ilmaisi halunsa asua Crossleyn luona ja halun selvittämiseen käytettiin tuettua kommunikointia menetelmänä. Oikeus totesi McDonaldin ilmaisun olevan validi, mutta vanhemmat eivät uskoneet tätä missään vaiheessa. Vanhempien mukaan McDonald oli 2–3-vuotiaan lapsen tasolla. Crossley taas uskoi McDonaldin olevan älyllisesti hyvinkin kyvykäs ja saavansa tämän kyvyt esiin tuetun kommunikointimenetelmän avulla. Myöhemmin McDonald esimerkiksi kirjoitti kirjan Crossleyn tuella ja suoritti yliopistotutkinnon. McDonaldin tapaus synnytti paljon keskustelua. (Pukki & Andrews 2015, 11-17.)

Amerikassa menetelmän tunnetuimmat käyttäjät historiasta ovat Rosalind Oppenheim, joka opetti puhumattomia lapsia sekä sosiologian ja erityispedagogiikan professori Douglas Biklen. Oppenheim käytti samanlaista menetelmää kuin Hansen, mutta tarkoituksena oli saada lapset kirjoittamaan kokonaisia lauseita. Biklen taas oli kiinnostunut aiheen tutkimisesta, ei itse opettamisesta. (Ojalampi & Leppänen 2005, 12-13.)

Suomessa Joensuun yliopiston erityispedagogiikan professori Eija Kärnä-Lin on perehtynyt tuettuun kirjoittamiseen. Hän on toiminut tuetun kommunikoinnin tutkimusryhmässä kolmen vuoden ajan. Hän on myös itse kokeillut menetelmää autististen lasten kanssa. Suomessa tuetusta kirjoittamisesta tuli yleisesti tunnettu menetelmä vasta vuonna 1999, kun kirja ”Olen ja saan sanoa” ilmestyi. Kirja on Tuomas Alatalon tuetun kirjoittamisen menetelmällä tuotettu teos. Kirja aiheutti aikanaan suuren kohun juuri tuetun kirjoittamisen takia.

3. PROSESSIN KUVAUS JA SOVELLETUT MENETELMÄT

3.1 Argumentaatioanalyysi tuetun kirjoittamisen kannanotoista

Argumentaatioanalyysi tutkii tapoja, joilla väitteitä perustellaan ja kuinka väitteen todisteluketjuja rakennetaan. Argumentaatioanalyysi erittelee perustelut, joita ihmiset esittävät omien väitteittensä tueksi tai toisten väitteiden kumoamiseksi. Argumentaatioanalyysin avulla voi tarkastella niin arkielämän väittelyä kuin tieteellistä keskusteluakin.

Asiallinen argumentaatio koostuu tietyistä säännöistä, joita ovat

1. Argumentoivat osapuolet uskovat omiin väitteisiinsä ja perusteluihinsa.
2. Argumentoivat osapuolet yrittävät vakuuttaa toisensa perustelujen avulla, eivät käyttäen uhkauksia tai lupauksia.
3. Perustelut noudattavat logiikan sääntöjä ja perustelut liittyvät puheena olevaan asiaan.
4. Argumentoidessa otetaan huomioon kaikki asian kannalta olennaiset tosiasiat huomioon.
5. Argumentoivat osapuolet liittävät saman merkityksen niihin väitteisiin, joita puolustavat tai kumoavat. (Haaparanta & Niiniluoto 2016, 86-88.)

Argumentaatioanalyysi on myös keino eritellä mielipiteitä esittävä teksti. Se on kriittinen tapa tarkastella argumentoivaa tekstiä ja sen sisältöä. Argumentaatioanalyysissä tekstistä etsitään pääväite ja eritellään perustelut väitteelle. Analyysissä eritellään keinot, jolla lukijaan vaikutetaan. (Peda.net. Käyttäjät. Majuri, Marja.)

Argumentaatioanalyysissä eritellään, kenelle teksti on suunnattu ja kuka on tekstin tekijä. Myös julkaisuvuosi ja julkaisupaikka käsitellään. Tekstin yhteys mietitään, eli mikä on tekstin konteksti ja liittyykö teksti johonkin laajempaan aiheeseen tai keskusteluun. Myös tekstilaji mainitaan, eli onko teksti esimerkiksi artikkeli tai väitöskirja.

Argumentaatioanalyysin tärkein tehtävä on etsiä pääteesi eli tekstin keskeinen sanoma. Kun pääteesi on löydetty, etsitään perustelut teesille ja perustelutavat. Perusteluissa viitataan usein auktoriteetteihin, järkeen tai vedotaan tunteisiin. Tieteellisessä tekstissä viitataan tutkimuksiin ja tietoon. Myös arvot ja uskomukset ovat perusteluja. (Peda.net. Mikkelin lukio.)

Tavoitteeni on argumentaatioanalyysin keinoin eritellä erilaisia kannanottoja koskien tuettua kirjoittamista. Erittelen ne keinot, jolla tuettua kirjoittamista joko puolletaan tai ollaan sitä vastaan. Tarkoitukseni on argumentaatioanalyysin keinoin selvittää ne perustelut, jolla tuettua kirjoittamista pidetään joko myönteisenä, kielteisenä tai jotain siltä väliltä. Itse en ota kantaa opinnäytetyössäni tuettuun kirjoittamiseen kommunikaatiokeinona. Pysyn neutraalina ja tarjoan lukijalle vain ne perustelut, jotka valitsemistani teksteistä löydän. Tarkoitukseni on etsiä sekä tuettua kirjoittamista puoltavia, että sitä vastaan olevia perusteluita. Haluan antaa lukijalle mahdollisimman laajan kokonaiskuvan tuetusta kirjoittamisesta kommunikointikeinona.

Tekstit, jotka olen valinnut analysoitavaksi ovat virallisia kannanottoja. Kannanotot on esittänyt joku puhevalta-alueen asiantuntija tai asiantuntijaryhmä. Tarkoitukseni on, että en analysoi yksittäisten ihmisten mielipiteitä, vaan laajempaa kokonaisuutta. En ota analysoitavaksi esimerkiksi yhden ihmisen mielipidekirjoituksia tai blogitekstejä. Olen valinnut sekä suomalaisia, että ulkomaalaisia kannanottoja analysoitavaksi, jotta kokonaiskuva olisi tarpeeksi laaja.

3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimuksiin tuetusta kirjoittamisesta

Kirjallisuuskatsaus on tapa kartoittaa, millaista tietoa jostakin rajatusta aihealueesta on jo olemassa. Kirjallisuuskatsauksia on monenlaisia. Kirjallisuuskatsaus voi olla esitelmä, artikkeli tai kuten tässä tapauksessa, opinnäytetyön osa. (Jamk.fi. Oppimateriaalit. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Kirjallisuuskatsaus.)

Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsauksen avulla hahmotetaan opinnäytetyön aiheen, eli tuetun kirjoittamisen, kokonaisuutta. Kirjallisuuskatsauksen avulla saadaan tietoa siitä, kuinka paljon aiheesta on jo olemassa tutkimustietoa,

millaisesta näkökulmasta aihetta on tutkittu ja millaisia menetelmiä tutkimusten tekemiseen on käytetty.

Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsaus on tutkimuskatsaus. Aiheelle keskeiset käsitteet kuvataan käyttäen systemaattista tiedonhakua. Käsitteiden lisäksi kerrotaan, miten työ liittyy jo olemassa oleviin tutkimuksiin. (Jamk.fi. Oppimateriaalit. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Kirjallisuuskatsaus.)

4. TUTKIMUKSIA JA KANNANOTTOJA AIHEESTA

4.1 Tutkimustietoa Suomesta

Tuetusta kirjoittamisesta löytyy varsin vähän suomalaista tutkimusaineistoa. Selvityksessäni löysin aiheesta lähinnä suomalaisia pro gradu -tutkielmia, joita eri tieteenalojen opiskelijat ovat tehneet. Pro gradu -tutkielmia ovat tehneet esimerkiksi Ulla Ojalampi ja Marjatta Leppänen (2005) *Fasilitointi – faktaa, fiktiota vai filunkia* sekä Akuliina Lehtonen (2016) *Asenteet fasilitoitua kommunikointia kohtaan internetkirjoitusten leksikaalisissa valinnoissa. Tuettu kirjoittaminen autistisen henkilön kommunikoinnin keinona* on yksi Kehitysvammaliiton tutkimuksia, jonka ovat tuottaneet Juhani Laurinkari, Anja Saarinen, Eija Kärnä sekä Eeva Besio-Laurens (2014). Selvityksessäni löysin yhden suomalaisen väitöskirjan aiheesta. Väitöskirja on Anna-Kaisa Sipilän (2009) *Tuettu kommunikointi avustajien käsitysten valossa*. Tutkimukset sekä väitöskirja ovat erilaisia, mutta niitä kaikkia yhdistää tuettu kirjoittaminen aiheena, sekä käsittely aiheen kiistanalaisuudesta. Selvitykseni mukaan tulkkauksen näkökulmasta tutkimuksia ei ole tehty.

Ulla Ojalampi ja Marjatta Leppänen ovat tehneet tuetusta kirjoittamisesta erityispedagogiikan pro gradu -tutkielman nimellä ”Fasilitointi – Faktaa, fiktiota vai filunkia”. Tutkielma ilmestyi vuonna 2005 Jyväskylän yliopistossa. Tutkimuksen tarkoitus oli tutkia tuettua kirjoittamista ja sitä kuka viestit todellisuudessa kirjoittaa, tuettua kirjoittamista avustava henkilö vai henkilö, joka käyttää tuettua kirjoittamista kommunikointikeinona. Avustajina toimivat erityiskoulun henkilökunta ja avustettavina, eli viestien kirjoittajina, sen oppilaat. (Ojalampi & Leppänen, 2005.)

Tutkimus jakaantui kahteen osaan, kokeelliseen sokkotestiin ja kyselyyn. Sokkotestiin osallistui 11 kehitysvammaista ja/tai autistista oppilasta sekä heidän avustajansa. Sokkotestissä testattiin, pystyykö oppilas kirjoittamaan oikeita vastauksia tuetusti, jos avustajat eivät kuule tai näe kysymyksiä tai tehtäviä etukäteen. Kyselyosio toteutettiin pelkästään koulun henkilökunnalle ja tuetussa kirjoittamisessa avustaville henkilöille. (Ojalampi & Leppänen, 2005.)

Sokkotesti tehtiin kokeellisena tutkimussarjana, johon kuului monta osiota. Ojalampi ja Leppänen ovat kuvanneet koko tutkimussarjan pro gradu -tutkielmaansa käyttäen hyväksi taulukoita. Sokkotesteissä oikeita vastauksia saatiin pääasiassa vain, jos avustajat näkivät tai kuulivat kysymykset tai tehtävät etukäteen. (Ojalampi & Leppänen, 2005.)

Vaikka koulun henkilökunta piti tuettua kirjoittamista yleisesti vaihtoehtoisena kommunikointikeinona, jonka avulla oppilailla on mahdollisuus ilmaista itseään, tutkimuksen johtopäätöksiä tutkijat löysivät monia tuettua kirjoittamista uhkaavia tekijöitä. Uhkaavia tekijöitä olivat esimerkiksi avustajan fyysinen ohjailu ja vaikutus teksteihin, tapahtumaa katselevien kykenemättömyys arvioida, kuka viestit todellisuudessa kirjoittaa sekä avustajien oma epävarmuus ja epäily. (Ojalampi & Leppänen, 2005.)

Tuettu kirjoittaminen autistisen henkilön kommunikoinnin keinona on vuonna 2014 ilmestynyt tutkimus, jonka ovat toteuttaneet Juhani Laurinkari, Anja Saari-
nen, Eeva Bensio-Laurens sekä Eija Kärnä. Erityispedagogiikan professori Eija Kärnästä kerroin lähemmin luvussa 2.6. Tutkimus on osa Kehitysvammaliiton tutkimuksia. Tutkimus on toteutettu laadullisena tapaustutkimuksena, jossa on haastateltu sekä tuettua kirjoittamista käyttäviä henkilöitä, heidän läheisiään, aiheen asiantuntijoita että tulkkeina toimivia ohjaajia. Tulkkeina toimivat ohjaajat eivät ole olleet ammattitulkkeja, vaan kommunikoinnissa avustavia ohjaajia. Tutkimustulosten perusteella tuettu kirjoittaminen koettiin tärkeäksi kommunikointikeinoksi muiden AAC-menetelmien rinnalla. Tutkimus paljasti myös, että tulkkien puute ja tuettuun kirjoittamiseen liittyvä negatiivinen suhtautuminen koettiin ongelmalliseksi. (Laurinkari ym. 2014, 3-4.)

Tuettuun kirjoittamiseen liittyvät huolenaiheet tulivat tutkimuksessa hyvin esille. Asiakkaat, jotka käyttävät tuettua kirjoittamista kommunikointikeinona olivat lähinnä huolissaan tulkin tulkkaustaidoista, tulkin saatavuudesta sekä tutun tulkin menettämisestä. Ohjaajat, jotka toimivat tulkkeina olivat huolissaan asiakkaiden viestien oikeellisuudesta, omista tulkkaustaidoistaan sekä menetelmän kiistanalaisuudesta. Omaiset ja alan asiantuntijat jakoivat huolen siitä, että tuettu

kirjoittaminen ei ole virallisesti hyväksytty menetelmä. Kaikkia osapuolia huoletti menetelmän luotettavuus jonkin verran. (Laurinkari ym. 2014, 50-55.)

Akuliina Lehtosen vuonna 2016 ilmestynyt logopedian pro gradu -tutkielma tutkii asenteita tuettua kirjoittamista kohtaan internet- kirjoitusten leksikaalisten valintojen kautta. Tutkimus antaa hyvää tietoa siitä, millaisen näkökulman maallikko saa aiheesta etsiessään internetistä tietoa tuetusta kirjoittamisesta. Tutkimukseen valittiin 12 tekstiä, jotka Lehtonen analysoi kriittisen lingvistisen analyysin avulla. (Lehtonen, 2016.)

Aineistosta kävi ilmi, että tuetusta kirjoittamisesta löytyy enemmän negatiivisesti suhtautuvia kirjoituksia kuin positiivisesti suhtautuvia kirjoituksia. Tutkimuksesta kävi ilmi, että tuettua kirjoittamista vastustavat ja puolustavat käyttävät hyvinkin erilaisia termejä puhuessaan aiheesta. Esimerkiksi vastustavissa teksteissä menetelmän käyttäjää kuvataan usein sanalla ”avustettava”, joka luo mielikuvan toiminnan kohteena olemisesta, kun taas puolustavissa teksteissä käytetään termiä ”kommunikoiija”, joka korostaa käyttäjän aktiivista roolia. Solvaavaa tai alatyölistä kirjoitustyyliä Lehtonen ei löytänyt. Iso osa tuettua kirjoitusta koskevista kirjoituksista on uutisia tai internetissä julkaistuja lehtiartikkeleita, joten kirjoitustyyli pysyy neutraalina. (Lehtonen, 2016.)

Anna-Kaisa Sipilän tekemä väitöskirja *Tuettu kommunikointi avustajien käsitysten valossa* tarkastelee avustajien käsityksiä tuetun kommunikoinnin menetelmästä. Tutkimuksessa Sipilä haastatteli 11 avustajaa, ensin vuonna 2000 ja sen jälkeen vuonna 2007. Tutkimuksessa käsiteltiin tuettua kommunikointia yksilöllisenä avustusprosessina, fyysisenä tukena sekä viestinnän välineenä avustajien näkökulmasta. Tutkimuksessa myös verrattiin, miten avustajien käsitykset olivat muuttuneet edelle mainituista asioista, kun haastattelu uusittiin vuonna 2007. (Sipilä 2009)

Tuettu kommunikointi on yksilöllinen menetelmä, se mikä toimii toisen henkilön kanssa, ei välttämättä toimi muiden kanssa. Avustajat kokivat, että he rakensivat yhdessä avustettavansa kanssa yksilöllisen kommunikoinnin tilanteen. Tärkeitä tilannetekijöitä olivat avustajan ja avustettavan suhde toisiinsa, ympäristötekijät,

yksilölliset harjoitukset ja apuvälineet sekä työskentelyä helpottavat työpaikat- ja asennot. (Sipilä 2009, 154-155.)

Tutkimuksessa selvisi erilaiset tukemisen tavat. Osaa avustettavista tuettiin kädestä, osaa ranteesta ja osaa kyynärvarresta. Tuen voimakkuus vaihteli kevyestä kosketuksesta puristusotteeseen. Tuen paikka ja voimakkuus saattoi myös vaihdella kehityksen tai esimerkiksi avustettavan vireystilan mukaan. Fyysisen tuen vähentäminen oli hidas prosessi ja vaati pitkäjänteisyyttä. Kaikkien avustettavien kanssa tuen tarve kuitenkin väheni harjoiteltaessa ja joidenkin kanssa se jopa hävisi kokonaan. Kaikki avustettavat tarvitsivat silti henkistä tukea ja avustajan vierelleen kommunikoidakseen. (Sipilä 2009, 151-153.)

Avustajat kokivat, että avustettavien tarve ilmaista itseään kasvoi tuetun kommunikoinnin harjoittelun myötä. Itse kirjoitukset, jotka oli tuotettu tuetun kommunikoinnin avulla, olivat avustettavien kesken tyyliltään hyvin erilaisia. Avustettavat saattoivat myös kirjoittaa hyvin eri tavalla eri avustajien kanssa. Toisen avustajan kanssa teksti saattoi olla lyhyttä ja pötkomäistä, kun taas toisen avustajan tuella kirjoitettu teksti saattoi olla paljon selkeämpää. Harjoittelemisella oli vaikutusta ja ajan kanssa avustettavien teksti parani ja selkiytyi. (Sipilä 2009, 157.)

4.2 Kannanottoja ulkomailta

ISAAC eli The International Society for Augmentative and Alternative Communication on kansainvälinen yhdistys, jonka tavoitteena on edistää puhevammaisten henkilöiden oikeuksia ja elämänlaatua puhetta tukevilla ja korvaavilla kommunikaatiomenetelmillä. ISAAC on perustettu vuonna 1983 ja sen kansainvälinen toimisto sijaitsee Torontossa, Kanadassa. ISAAC:n yhdistyksiä löytyy 15 eri maasta tai alueelta. (Isaac-online. About us.) Myös Suomessa on toiminut vuosina 1990-2015 ISAAC Suomi Finland. ISAAC Suomi Finlandin toiminta perustui vapaaehtoistyöhön ja sen toiminta lopetettiin resurssien puutteeseen. (Tikonen. Aiheet. Pääkirjoitus. Suomen ISAAC:n toiminta loppuu.) ISAAC:n jäsenenä on puhevammaisia henkilöitä, heidän läheisiään, opettajia, terapeutteja, lääkäreitä sekä muita puhevamma-alalla toimivia organisaatioita (Isaac-online. About us). Esimerkiksi suomalainen Kehitysvammaliitto on kansainvälisen ISAAC:n jäsen.

Kansanvälinen ISAAC antoi vuonna 2014 virallisen kannanoton koskien tuettua kirjoittamista. Kannanotossaan ISAAC ilmoitti, että ei tue tuetun kirjoittamisen käyttöä puhetta tukevana tai korvaavana kommunikointimenetelmänä. (ISAAC Position statement 2014). Kannanottoa varten ISAAC muodosti työryhmän, joka koostui useiden eri maiden professoreista. Työryhmä laati systemaattisen ja laajan tutkimuskatsauksen koskien tuettua kirjoittamista. Tutkimuskatsauksessa oli 42 erilaista tutkimusta, joista yksi oli suomalainen Saloviidan, Leppäsen ja Ojalammen tutkimus *Authorship in Facilitated Communication: An Analysis of 11 Cases*. (Facilitated Communication and Authorship: A Systematic Review 2014)

Kannanotossaan ISAAC perustelee kantaansa lukuisilla tieteellisillä tutkimuksilla, jotka ovat todistaneet, että tuettu kirjoittaminen ei ole luotettava keino viestimiseen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että ei ole luotettavaa tietoa siitä, kuka viestit tosiasiaassa kirjoittaa, kommunikoiva henkilö vai tätä avustava henkilö. ISAAC perustelee myös kantaansa läheisten ja muiden sidosryhmien raportoinneilla, joiden mukaan tuetulla kirjoittamisella on negatiivisia vaikutuksia kommunikoivan henkilön elämään. ISAAC toteaa kannanotossaan, että tuettu kirjoittaminen rikkoo YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen artikloja. ISAAC kehottaa käyttämään aikaa ja resursseja toimivan AAC-keinon etsimiselle tuetun kirjoittamisen menetelmän tilalle, jossa viestien alkuperästä ei voi olla varma. (ISAAC Position Statement 2014.)

Heta Pukki ja David Andrews (2015) ovat koonneet teoksen *Fasilitoidun kommunikoinnin taustaa ja sitä koskevia kannanottoja Australiassa, Yhdysvalloissa ja Länsi-Euroopassa*. Teos sisältää taustatiedon lisäksi eriteltyjä kannanottoja aiheesta ympäri maailmaa ja käsittelee argumentteja, joilla tuettua kirjoittamista on joko vastustettu tai puolustettu. Teoksesta löytyy myös osio, jossa on eritelty allekkain kymmeniä organisaatioita, jotka ovat julkaisseet kriittisen tai varoittavan kannanoton tuettua kirjoittamista kohtaan. Teoksen avulla on helppo tutustua aiheen ympärillä käytyyn keskusteluun kansainvälisellä tasolla.

4.3 Kannanottoja Suomessa

Suomessa monet puhevamma-alan merkittävät järjestöt ja viranomaistahot ovat antaneet kannanottoja koskien tuettua kirjoittamista ja sen harjoittamista kommunikointikeinona. Analysoin neljän ison organisaation argumentit koskien tuettua kirjoittamista. Organisaatiot ovat Kehitysvammaliitto, Suomen Lastenneurologinen yhdistys (SLNY) ja Lastensuojelun keskusliitto. Analysoin myös Suomen Puheterapeuttiliitto ry:n kannanotton, joka on sittemmin poistettu heidän nettisivuiltaan.

Valitsin kyseiset järjestöt ja viranomaistahot opinnäytetyöhöni, koska ne ovat tunnettuja ja tärkeitä organisaatioita puhevamma-alalla. Koen, että näiden organisaatioiden julkilausumilla tai kannanotoilla on merkitystä alalle. Koen, että tahojen kannanotoilla on suurempi vaikutus, kuin esimerkiksi yksittäisellä blogikirjoituksella tai mielipiteitä sisältävällä artikkelilla, joita myös toki löytyy. Valitsemani organisaatiot ovat myös puhevammaisten tulkkien yhteistyökumppaneita, esimerkiksi puheterapeuttien ja puhevammaisten tulkkien asiakaskunta on sama.

4.3.1 Organisaatiot kannanottojen takana

Kehitysvammaliitto on suomalainen järjestö, jonka toiminnan päätavoitteita ovat yhteistoiminnallinen kehittäminen, selkeän tiedonvälityksen edistäminen sekä kehitys- ja puhevammaisten ihmisten elinikäisen oppimisen tukeminen. Järjestön alla toimii monia puhevamma-alan merkittäviä yksiköitä, esimerkiksi Tikoteekki, Papunet, Selkokeskus sekä Vernerinet. (Kehitysvammaliitto. Liitto. Organisaatio.)

Suomen Lastenneurologinen yhdistys (SLNY) on perustettu vuonna 1980. Yhdistyksen jäsenet työskentelevät lastenneurologian parissa. Yhdistyksen hallitus valitaan kolmen vuoden välein Suomen eri yliopistosairaalakaupungeista. (slny.fi mikä on slny.)

Lastensuojelun Keskusliitto on vuonna 1937 perustettu keskusjärjestö, jonka päätavoite on toimia aktiivisesti lasten oikeuksien edistäjänä kansallisella ja eurooppalaisella tasolla. Lastensuojelun Keskusliiton tehtäviä ovat lastensuojelun kehittäminen ja lasten tarpeiden edistäminen yhteiskunnassa. Lastensuojelun Keskusliitolla on jäseninä kymmeniä jäsenjärjestöjä sekä kuntia ja kuntayhtymiä. Yksi Keskusliiton tehtävistä on kannanotoilla ja lausunnoilla vaikuttaa asenteisiin ja lainsäädäntöön tärkeiksi kokemissaan asioissa. (Iskl.fi. keskusliitto.)

Suomen Puheterapeuttiliitto ry on vuonna 1966 perustettu puheterapeuttien ammattiliitto. Liitto toimii muun muassa puheterapeuttien edunvalvojana, toimii asiantuntijana, valvoo puheterapeuttien ammattitoiminnan eettisyyttä sekä laatii suosituksia ja kannanottoja. (Puheterapeuttiliitto. Liitto ja jäsenyys. Liitto lyhyesti.)

Kaikkien neljän ison organisaation kannanotoissa on näkyvillä yhtäläisyyksiä. Perusteluketjut on kuitenkin rakennettu hieman eri tavalla ja argumentit on perusteltu osittain samoilla ja osittain eri perusteluilla. Edellä mainitut suomalaiset kannanotot ovat ilmestyneet vuosina 2009-2015. Kehitysvammaliitto on julkaissut tuettua kirjoittamista koskevan kannanottonsa 8.10.2015 ja se löytyy Kehitysvammaliiton nettisivuilta (kehitysvammaliitto 2015). Suomen Lastenneurologinen yhdistys on julkaissut kannanottonsa 3.10.2014. Kannanotto löytyy Suomen Lastenneurologisen yhdistyksen nettisivuilta. (Suomen Lastenneurologinen yhdistys 2014.) Lastensuojelun Keskusliitto on julkaissut kannanottonsa 24.9.2009 ja se löytyy heidän nettisivuiltaan (LSKL 2009). Suomen Puheterapeuttiliitto ry:n kannanotosta ei löydy enää selvitykseni perusteella tarkkaa julkaisupäivämäärää, sillä kannanotto on poistettu heidän sivuiltaan. Kannanotto oli kuitenkin heidän nettisivuillaan vielä aloittaessani opinnäytetyöprosessin syksyllä 2017. Suomen Puheterapeuttiliitto ry on ottanut kantaa aiheeseen sivuillaan useamman kerran. Selvitykseni mukaan he ovat julkaisseet kannanoton aiheesta tuettu kirjoittaminen vuosina 1996, 2000 ja 2005 (Pukki ja Andrews 2015, 77.)

4.3.2 Kannanottojen pääteesit

Kaikkien organisaatioiden pääteesit liittyvät tuetun kirjoittamisen kiistanalaisuuteen. Kehitysvammaliiton kannanotto kuuluu seuraavasti ”Kehitysvammaliitto ei

suosittele tuetun kirjoittamisen käyttämistä”. Pääteesi löytyy siis heti kannanoton otsikosta, joka kertoo, että Kehitysvammaliiton kanta on selkeästi tuettua kirjoittamista vastaan. (Kehitysvammaliitto 2015.)

Puheterapeuttiliiton kanta on, että tuettua kirjoittamista ei tule käyttää puhetta korvaavana tai tukevana kommunikointimenetelmänä (Puheterapeuttiliitto). Kanta on siis myös selkeästi tuettua kirjoittamista vastaan. Suomen Lastenneurologinen yhdistyksen pääteesi löytyy myös heti otsikosta. Kannanotto on julkaistu otsikolla ”Fasilitoitu kommunikaatio ei perustu tutkimusnäyttöön”. (Suomen Lastenneurologinen yhdistys 2014.)

Lastensuojelun keskusliiton kannanotto on hieman erilainen. Kannanotto liittyy vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön luomiseen Suomessa. Lakiesitys säätelee hoitojen lisäksi erilaisia tutkimuksia, joista yksi on tuetun kirjoittamisen vaarat. Lastensuojelun Keskusliiton pääteesi on, että säännöksissä tuetun kirjoittamisen käyttö tulisi rajata, niin että vain henkilöt, jotka pystyvät todistamaan, että teksti on heiltä peräisin, saisivat käyttää tuettua kirjoittamista. (Lastensuojelun keskusliitto 2009.)

4.3.3 Pääteesien perustelut

Jokainen kannanotto vetoaa tutkimuksiin ja tieteelliseen tietoon aiheesta. Kehitysvammaliitto vetoaa, että tuetun kirjoittamisen luotettavuudesta kommunikointikeinona ei ole tarpeeksi tieteellistä näyttöä, joten Kehitysvammaliitto ei voi suositella sitä käytettäväksi puhetta tukevana tai korvaavana kommunikointikeinona. (Kehitysvammaliitto 2015). Samaa perustelua käyttää Suomen Lastenneurologinen yhdistys. Suomen Lastenneurologinen yhdistys argumentoi kannanotoissaan, että tuettua kommunikaatiota on tutkittu tieteellisesti yli 20 vuotta, mutta tieteellistä näyttöä tuetun kirjoittamisen luotettavuudesta ei ole. Argumentissa ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka monta tutkimusta 20 vuoden aikana on tehty. (Suomen Lastenneurologinen yhdistys 2014.)

Suomen Lastenneurologinen yhdistys viittaa myös Saloviidan, Leppäsen ja Ojalammen vuonna 2014 ilmestyneeseen tutkimukseen, jonka mukaan tuettu

kirjoittaminen saattaa jopa heikentää yksilön aiemmin käytössä ollutta kommunikointikeinoa. (Suomen Lastenneurologinen yhdistys 2014.) Samaa tutkimusta perusteluissaan käyttää Puheterapeuttiliitto. Puheterapeuttiliiton kannanotto mainitsee, että pahimmillaan tuetun kirjoittamisen käyttö voi johtaa muiden kommunikointitaitojen heikentymiseen. (Puheterapeuttiliitto.)

Suomen Lastenneurologinen yhdistys vetoaa vahvaan tutkimusnäyttöön, jonka mukaan tuettu kirjoittaminen ei tuota tulosta sellaisilla henkilöillä, jotka eivät kykene kommunikoimaan ilman apua. Vaikka Suomen Lastenneurologinen yhdistys käyttää termiä ”vahva tutkimusnäyttö”, ovat he ilmoittaneet kannanotossaan vain yhden viitteen, suomalaisen Saloviidan, Leppäsen ja Ojalammen tutkimuksen. (Suomen Lastenneurologinen yhdistys 2014.)

Kansainvälisen AAC-yhdistys ISAAC:n (International Society for Augmentative and Alternative Communication) tutkimuksiin vedotaan useassa kannanotossa. ISAAC on iso kansainvälinen organisaatio puhevamma-alalla. Kehitysvammaliitto perustaa kantansa ISAAC:n tekemään laajaan tutkimuskatsaukseen ja taustatyöhön. Kehitysvammaliitto on itse myös ISAAC:n jäsen. (Kehitysvammaliitto 2015.) Myös Puheterapeuttiliitto perustaa kantansa ISAAC:n tutkimuksiin (Kehitysvammaliitto).

Argumenteilla vedotaan myös väitteen laajaan kannatukseen ja yleiseen suosiin. Kehitysvammaliitto vetoaa muihin tuettua kirjoittamista vastustaviin kannanottoihin, joita ovat antaneet 14 muuta puhevamma-alan merkittävää järjestöä tai viranomaistahoa. Kannanotot ovat tulleet eri puolilta maailmaa. (Kehitysvammaliitto 2015.) Myös Puheterapeuttiliitto vetoaa muiden kannanottoihin aiheesta ja mainitsee kannanotossaan Kehitysvammaliiton ja Suomen Lastenneurologisen yhdistyksen kielteisen kannan. (Puheterapeuttiliitto.)

Suomen Lastenneurologinen yhdistys vetoaa omaan auktoriteettiinsa lääkäreinä. Lääkäreinä he vastaavat kehitysvammaisten ja autististen lasten kuntoutuksesta. He ilmaisevat syvän huolensa tuetun kirjoittamisen käytöstä kommunikointimenetelmänä. (Suomen lastenneurologinen yhdistys 2014.) Myös Puheterapeuttiliitto vetoaa omaan auktoriteettiinsa alan asiantuntijana. Heidän on jaettava tietoa

tuettuun kirjoittamiseen liittyvistä riskeistä ja ohjattava asiakkaita ja heidän läheisiään käyttämään muita luotettavampia kommunikointikeinoja. (Puheterapeuttiliitto.)

Kehitysvammaliitto perustelee kantaansa ihmisoikeuksilla. Kehitysvammaliitto mainitsee, että ISAAC:n kannanotossa todetaan tuetun kirjoittamisen rikkovan useita YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevia artikloja. (Kehitysvammaliitto 2015.) Muissa kannanotoissa ei ole eritelty YK:n artikloihin perustuvia argumentteja.

Kannanotoissa vedotaan myös yleiseen huolestuneisuuteen. Esimerkiksi Suomen Lastenneurologinen yhdistys kertoo olevansa erittäin huolestunut, että useissa raporteissa kuvataan avustettavien henkilöiden vastustavan tuettua kirjoittamista. Argumentissa ei käy ilmi esimerkkiraporttia tai mihin raportteihin Suomen Lastenneurologinen yhdistys viittaa. (Lasten neurologinen yhdistys 2014.) Myös Puheterapeuttiliitto ilmaisee huolensa siitä, että tuettua kirjoittamista käytetään ylipäättään edelleen Suomessa (Puheterapeuttiliitto).

Lastensuojelun Keskusliiton kannanotto eroaa kolmesta muusta kannanotosta. Se ei pääteesissään suoraan vastusta tuettua kirjoittamista, vaan sen väärinkäyttöä. Lastensuojelun Keskusliitto haluaa rajata tuetun kirjoittamisen käytön vain niille henkilöille, jotka pystyvät kontrolloidussa testissä osoittamaan, että kirjoitettu teksti on todella lähtöisin heiltä. Keskusliitto perustelee kantaansa ilmi tullella tapauksella, jossa tuetun kirjoittamisen avulla on luotu valheellisia väitteitä. (Lastensuojelun Keskusliitto 2009.)

4.4 Salainen metsäni -elokuvan aiheuttamat kannanotot

Elokuva Salainen metsäni sai ensi-iltansa vuonna 2017. Elokuva kertoo 20-vuotiaasta autistisesta Laurista, joka ei pysty kommunikoimaan puhumalla. Laurin henkilökohtainen tulkki tukee Laurin kirjoittamista, jolloin Lauri saa ajatuksensa kuuluville. Elokuvan teemoja ovat kommunikoinnin tärkeys, rakkauden kaipuu sekä erityisryhmiin kuuluvien oikeudet ja heidän oikeutensa tulla kuulluksi ja nähdyksi. (Doubleback. Home. Salainen metsäni.)

Elokuva teki teemoistaan myös vaikuttavuuskampanjan vuosina 2017-2018. Vaikuttavuuskampanjan tavoitteena oli luoda yhteiskunnallista keskustelua elokuvan avulla. Kampanjan aikana järjestettiin esimerkiksi elokuvaesityksiä, asiantuntija-keskusteluita ja työpajoja. (Doubleback. Home. Salainen metsäni.)

Elokuva sai paljon median huomiota. Seura-lehti kehui sitä ensiluokkaiseksi dokumentiksi autismista (ks. Rehntsröm 2017; Seura 2017). Myös elokuvia arvioiva Mediakylpylä antoi elokuvasta hyvää palautetta (ks. Korppi 2017; Mediakylpylä 2017). Elokuva voitti myös dokumenttielokuvaan keskittyvän Docpoint-festivaalin yleisöäänestyksen (Docpoint. info. blogi). Elokuvassa nähty tuettu kirjoittaminen sai myös kritiikkiä ja tuettu kirjoittaminen nousi aiheena esille mediassa. Myös puhevamma-alalla toimivat isot organisaatiot antoivat kommenttia elokuvassa nähtävästä tuetusta kirjoittamisesta, jota elokuvan päähenkilö käyttää kommunikointikeinona.

Elokuvan vaikuttavuuskampanjasta käytiin keskustelua Suomen Aspergeriyhdistys ry:n ja Autismi- ja Aspergerliiton välillä. Aspergeriyhdistys ry on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n jäsenyhdistys. Myös Autismi- ja Aspergerliiton liittohallituksen sisällä oli eriäviä mielipiteitä vaikuttavuuskampanjaan osallistumisesta.

Suomen Aspergeriyhdistys ry:n hallitus julkaisi Ajankohtaista -palstallaan kannanoton koskien Salainen metsäni -elokuvaa ja sen vaikuttavuuskampanjaa. Suomen Asperger Yhdistys ry korosti, että ei osallistu Salainen metsäni -elokuvan vaikuttavuuskampanjaan. Yhdistys perusteli kantaansa tuetun kirjoittamisen kyseenalaisuudella. He perustelivat, että kyseinen menetelmä on monissa maissa todettu toimimattomaksi ja haitalliseksi. Kannanotossa oli mainittu lähteinä luvussa 4.3 esiintyneet kannanotot. Myös ISAAC:n kannanotto mainittiin. Aspergeriyhdistys ry pyysi myös Autismi- ja Aspergerliittoa lisäämään samaiset kannanotot omalle sivustolleen. (Autismiliitto 2017.)

Vastineen tähän kannanottoon kirjoitti Autismi- ja Aspergerliitto ry:n hallitus, joka lähti mukaan vaikuttavuuskampanjaan. He perustelivat kantaansa, sillä että eivät ole olleet suunnittelemassa tai tekemässä elokuvaa, joten eivät ole voineet

vaikuttaa siinä nähtäviin ratkaisuihin. Autismi- ja Aspergerliitto otti kantaa tuettuun kirjoittamiseen samalla tavalla kuin vuonna 2014. (Autismiliitto 2017.)

Liittohallituksen ottama kanta tuettuun kirjoittamiseen kuuluu näin "Liitto edunvalvontajärjestönä ei suosittele eikä voi myöskään kieltää fasilitoinnin käyttöä. Kommunikoinnin tueksi ja sen harjoitteluun on käytössä monia puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä, näistä ehkä yleisimpänä esimerkkinä on kuvien käyttö. Ilmaisuu kuuluu jokaisen ihmisen perusoikeuksiin. On tärkeää löytää autistiselle henkilölle kommunikointitapa, jolla hän voi ilmaista itseään ja tulee ympäristönsään ymmärretyksi. Yksilöllisen kommunikointitavan löytäminen ja vahvistaminen ovat osa autistisen henkilön perusoikeuksia." Autismi- ja Aspergerliiton sivuilla on näkyvillä Aspergeryhdistys ry:n vaatimat linkit kannanottoihin. (Autismiliitto 2017.)

Vaikuttavuuskampanjassa toimivat vuosina 2017-2018 Suomen Autismi- ja aspergerliitto, Koulukino, Suomen CP-liitto, Kynnys ry, Suomen mielenterveysseura, Kuuloliitto ry ja Setlementtiyhdistykset (Doubleback. Home. Salainen metsäni).

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoite oli koota kattava tietopaketti aiheesta tuettu kirjoittaminen tulevalle puhevammaisten tulkille ja olenkin kirjoittanut opinnäytetyön tulevan puhevammaisten tulkin näkökulmasta. Aihe on soveltuva myös muille puhevammaisten henkilöiden kanssa työskenteleville.

Opinnäytetyön tekeminen oli minulle itselleni opettava kokemus. Aihe on kiinnostanut minua opintojeni alusta saakka ja sain syvennettyä tietämystäni aiheeseen koko opinnäytetyöprosessin ajan. Lähdemateriaalia aiheesta löytyi loppujen lopuksi enemmän, mitä olin ajatellut. Olen koonnut mielestäni tärkeimmät lähteet tähän opinnäytetyöhön, jolloin aiheesta kiinnostuneet voivat paneutua aiheeseen vielä halutessaan lisää.

Opinnäytetyössäni olen määritellyt tuetun kirjoittamisen käsitteen, käynyt läpi menetelmän tekniikan, kohderyhmän, aiheen historian sekä nykytilanteen. Olen koonnut tietoa aiheesta tutkimusten ja kannanottojen muodossa. Opinnäytetyöni nimi Tuettu kirjoittaminen - Tietoa puolesta sekä vastaan aiheesta tuettu kirjoittaminen kommunikointimenetelmänä muodostui, koska halusin kertoa tuetun kirjoittamisen molemmat puolet, miksi sitä käytetään ja toisaalta miksi ei käytetä. Kaiken tämän tiedon olen koonnut neutraalista näkökulmasta, sillä tarkoitukseni ei ole ollut ottaa kantaa opinnäytetyölläni vaan tarjota lukijalle avaimet oman kantansa muodostamiseen.

6. LÄHTEET

- Autismi- ja Aspergerliitto ry (9/2008) Kommunikointiesite. Nettipainos. Saatavilla 1.3.2019 https://thl.fi/documents/470564/817072/Kommunikointiesite_7_nettipainos.pdf/ccf4b1e8-cf27-4134-8f5b-dd367ae098c8
- Autismiliitto (2017). Suomen Aspergeryhdistys ry:n hallituksen kannanotto koskien Salainen metsäni- elokuvaa ja sen vaikuttavuuskampanjaan osallistumista. Saatavilla 27.4.2019 https://www.autismiliitto.fi/liitto/ajankohtaista/suomen_aspergeryhdistys_ry_n_hallituksen_kannanotto_koskien_salainen_metsani_elokuvaa_ja_sen_vaikuttavuuskampanjaan_osallistumista.3087.news
- Autismiliitto (2017). Autismi- ja Aspergerliiton vastine Suomen Aspergeryhdistyksen kannanottoon. Saatavilla 27.4.2019 https://www.autismiliitto.fi/liitto/ajankohtaista/autismi-_ja_aspergerliiton_vastine_suomen_aspergeryhdistyksen_kannanottoon.3088.news
- Autismiliitto.fi. Autismikirjo. Saatavilla 9.3.2019 <https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo>
- Asha.org. Public Speech Disorder. AAC. Saatavilla 9.2.2019 <https://www.asha.org/public/speech/disorders/aac/>
- Cerebralpalsyguide.com. Cerebral Palsy. Saatavilla 11.3.2019 <https://www.cerebralpalsyguide.com/cerebral-palsy/>
- Cerebralpalsyguide.com. Cerebral Palsy. Symptoms. Saatavilla 11.3.2019 <https://www.cerebralpalsyguide.com/cerebral-palsy/symptoms/>
- CP-liitto.fi. Tietoa. Vammaryhmät. CP-vamma. Saatavilla 11.3.2019 <https://www.cp-liitto.fi/tietoa/vammaryhmat/cp-vamma>
- CP-vamma. Liitännäisongelmat. Saatavilla 11.3.2019 <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/liikuntavammaisuu/cp-vamma/liit%C3%A4nn%C3%A4isongelmat>
- Doubleback. Info. Salainen metsäni. Saatavilla 24.3.2019 <http://doubleback.fi/home/salainen-metsani/>
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. (2016) *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Helsinki: Gaudeamus University Press

- Häkkinen, J. (17.3.2017). Näkökulma: Puhuuko avustaja vammaisen suulla omia ajatuksiaan? Yle. Saatavilla <https://yle.fi/aihe/artik-keli/2017/03/17/nakokulma-puhuuko-avustaja-vammaisen-suulla-omia-ajatuksiaan>
- ISAAC (2014) ISAAC Position Statement on Facilitated Communication. Saatavilla 27.4.2019 <https://www.tandfon-line.com/doi/full/10.3109/07434618.2014.971492>
- Jamk.fi. Oppimateriaalit. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Kirjallisuuskatsaukset. Saatavilla 2.3.2019 <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>
- Kehitysvammaliitto (8.10.2015) Kehitysvammaliitto ei suosittele tuetun kirjoittamisen käyttämistä. Saatavilla 27.4.2019 <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaliitto-ei-suosittele-tuetun-kirjoittamisen-kayttamista/>
- Kela.fi. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelu. Saatavilla 9.2.2019 <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu>
- Kettunen, N. (13.5.2017). Älkää laittako sanoja suuhuni! Aviisi. Saatavilla <https://www.aviisi.fi/2017/03/alkaa-laittako-sanoja-suuhuni/>
- Korppi, N. (8.11.2019). Salainen metsäni -elokuva-arvio. Mediakylpylä. Saatavilla <http://mediakylpyla.fi/salainen-metsani/>
- L 133/2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Saatavilla 9.3.2019 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- Laurinkari, J., Saarinen A., Kärnä E. & Besio-Laurens E. (2014). *Tuettu kirjoittaminen autistisen henkilön kommunikoinnin keinona*. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry
- Lehtonen, A. (2016) *Asenteet fasilitoitua kommunikointia kohtaan internetkirjoitusten leksikaalisissa valinnoissa*. pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, logopedia). Saatavilla 27.4.2019 <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201610062897.pdf>
- Livia.fi. Tutkinto. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. Saatavilla 9.3.2019 <http://www.livia.fi/fi/tutkinto/puhevammaisten-tulkin-erikoisammattitutkinto>
- LSKL (24.9.2019). Lausunto vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita

selvittäneen työryhmän raportista stm selvityksiä 2009:17. Saatavilla <https://www.lskl.fi/kannanotot-ja-lausunnot/lausunto-vaihtoeh-tohoitoja-koskevan-lainsaadannon-tarpeita-selvittaneen-tyoryhman-raportista-stm-selvityksia-200917/>

Lskl.fi. Keskusliitto. Saatavilla 2.3.2019 <https://www.lskl.fi/keskusliitto/>

Ojalampi, U. & Leppänen, M. (2005) *Fasilitointi – faktaa, fiktiota vai filunkia?* (Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto, erityispedagogiikan laitos). Saatavilla 23.3.2019 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/7800/URN_NBN_fi_jyu-2005241.pdf?sequence=1

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Mitä on puhevammaisuus? Saatavilla 26.11.2018 <http://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammaisuus>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhetta korvaava kommunikointi eli AAC. Saatavilla 9.2.2019 <http://papunet.net/tietoa/puhetta-korvaava-kommunikointi-eli-aac>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot. Saatavilla 9.2.2019 <http://papunet.net/tietoa/puhevammaisuuden-syyt-ja-ilmenemismuodot>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Tuettu kirjoittaminen. Saatavilla 26.11.2018 <http://papunet.net/tietoa/tuettu-kirjoittaminen>

Papunet. Tietoa puhevammaisuudesta. Tulkkauspalvelu. Saatavilla 26.11.2018 <http://papunet.net/tietoa/tulkkauspalvelu>

Peda.net. Mikkelin lukio. Oppiaineet. Äidinkieli ja kirjallisuus. ÄI4. Tekstit ja vaikuttaminen (OPS 2016). ÄI4 Taina Kilpijoki. Argumentaatioanalyysi. Saatavilla 17.2.2019 <https://peda.net/mikkeli/mikkelin-lukio/oppiaineet2/jk/tjvu/a/ajoa/>

Puheterapeuttiliitto.fi. Liitto ja jäsenyys. Liitto lyhyesti. Saatavilla 23.3.2019 <https://puheterapeuttiliitto.fi/liitto-ja-jasenyys/liitto-lyhyesti/>

Puhevammaistentulkki.fi. Puhevammaistentulkki. Koulutus. Saatavilla 9.3.2019 <https://www.puhevammaistentulkki.fi/puhevammaisten-tulkki/koulutus/>

Pukki, H. & Andrews, D. (2015). *Fasilitoidun kommunikoinnin taustaa ja sitä koskevia kannanottoja Australiassa, Yhdysvalloissa ja Länsi-Euroopassa* Vantaa: Autospect Koulutus Tmi

Pulliainen, M. (16.10.2017). Salainen metsäni -dokumentissa iso ongelma: kuka

- elokuvassa oikeasti puhuu? Satakunnan kansa. Saatavilla
<https://www.satakunnankansa.fi/a/200460327>
- Rehnström, H. (16.10.2017). Salainen metsäni on ensiluokkainen dokumentti autismista ja ihmisen läheisyyden kaipuusta. Seura. Saatavilla
<https://seura.fi/tv/poiminnat/salainen-metsani-ensiluokkainen-dokumentti-autismista-ja-ihmisen-laheisyyden-kaipuusta/>
- Schlosser, R., Balandin S., Hemsley B., Iacano T., Probst, P. & von Tetzchner S. (11.11.2014). Facilitated Communication and Authorship: A Systematic Review. Saatavilla
<https://doi.org/10.3109/07434618.2014.971490>
- Sipilä, A-K., (2009). *Tuettu kommunikointi avustajien käsitysten valossa*. Rovaniemi: Lapin yliopisto
- Slny.fi. Mikä on slny. Saatavilla 23.3.2019 <https://www.slny.fi/mika-on-slny/>
- Suomen lastenneurologinen yhdistys (3.10.2014). Fasilitoitu kommunikointi ei perustu tutkimusnäyttöön. Saatavilla https://slny-fi-bin.directo.fi/@Bin/8959be2a8e2bc4b28d9458f7826f6c4a/1553351613/application/pdf/174870/Fasilitoitu%20kommunikaatio_SLNY%20lausunto%202014.pdf
- Suomen Puheterapeuttiliitto ry. Suomen Puheterapeuttiliitto ry:n kannanotto tuettuun kirjoittamiseen eli fasilitoituun kommunikointiin. Saatavilla 2.3.2019 https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/06/Fasilitointi_kannanotto_2016.pdf
- Suomisanakirja.fi Fasilitoida. Saatavilla 17.2.2019
<https://www.suomisanakirja.fi/fasilitoida>
- Terveyskylä.fi. Lastentalo.fi. Tietoa lasten sairauksista. Liikuntavammaisuus. Saatavilla 23.3.2019
<https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/liikuntavammaisuus/cp-vamma/liit%C3%A4nn%C3%A4isongelmat>
- Tieteen termipankki.fi <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Termipankki:Etusivu>
- Tikonen.fi. Aiheet. Pääkirjoitus. Suomen ISAAC:in toiminta loppuu. Saatavilla 29.3.2019 <https://tikonen.fi/aiheet/paakirjoitus/suomen-isaacin-toiminta-loppuu/>